

levezeti a tánc- és a gépzene; képzőművészetben ilyen alagsóvé válhatott volna a mozgó- és állófénykép...); a nő felszabadulása (Kolozsvárt 24 nő „alkot”); a polgárság általában szabadosabbá vált felfogása a művészpályáról; a háború utáni lelki egyensúlytalanság, az általánossá váló hazárd hajlam, stb. Melléjük csatlakozik a kisebbségi pszichózis különleges adottsága: a kultur-tevékenységnek, mint az önálló kisebbségi élet legkevésbé támadható biztosítékának tulságosan lelkes ápolása a hivatalnok által.

A tulszaporodást elsősorban a *megélhetési* és *adásvételi* viszonyok sinylik meg. A szászoknál, alapos szervezettségüknek és németországi összeköttetéseiknek hála, nyoma sincs művészproletáriátusnak. A román művészet tehetségeseinek, sőt féltehetségeinek is hatalmas, közvetett vagy közvetlen állami támogatás siet segítségére. Százezres, sőt milliós templomfestések, — a hatalomváltozás óta minden városunkban épült egy-két új székesegyház, melyek falai szorgos művészekre várnak — közéleti magyságok tulfizetett arcképei, állások és ösztöndíjak. A magyar művészek szervezettségéről nem beszélhetünk, állami támogatást vagy ösztöndíjat várniok meddő remény. Teljességgel és csupán a vásárlóközönségre vannak utalva.

Megkísértem, hogy hozzávetőleges képet formáljak a magyar művészekről *vásárló közönség* megoszlásáról. Hét magyar képzőművész által nyújtott felvilágosítás eredményeként nyertem adataimat. A hét művész közül három Kolozsváron, kettő más városban és kettő falun él. Közülük három egyházaink kitüntetettje, kiknél a pártoló egyház számára végzett munka óriási százalékszama adataimat a zsidóság kárára befolyásolja. Ha e három kivételtől eltekintünk, az arány legkevesebb 15 százalékkal módosul a zsidóság javára. Nagybányán — vásárlóközönsége majdnem egészen zsidó — a helyzet még kirívóbb. Igen érdekes adatokhoz jutnánk a vételárak összegét irányító táblázat segítségével. Ez esetben az arány a románság javára tolódná el. Így is a vásárlóközönségnek csak mintegy harmada, pontosan 32.5 százaléka magyar, a további kétharmadból 39.5 százalék jut a románságra és 28 százalék a zsidókra. A felburjánzó magyar kínálatnak tehát csak egyharmadát képes felvenni a magyar közönség. Kár volna azonban azzal áltatnunk magunkat, hogy a fentmaradó 68 százalék export-művészet „kulturfölény”. Nem. A háborús internáló-táborok lakóinak fúrás-faragásával azonos jelenség. Algyakoriatiasság. Az élettől elrekesztettek önámító munkaszurrogátuma. Ez a tény azonban nem mentesíti közönségünket a feléje kiáltó vádak alól. A magyar közönség nem tudja, soha nem is tudta megbecsülni a művészetet. Kitűnő érzékkel sorolja fel az ürügyül szolgáló álbölcs és gyakorlati hangzású megokolásokat: „Ne szabadítsuk magunkra az adóhiénákat...”, „A fényűzésről le kell mondanunk először...” Kézenfekvő mentés a magyarság, főleg a képvásárló osztály anyagi leromlása. Van benne igazság is. De csak részben, mert ma is van még nem is egyszáz olyan középosztálybeli magyar család, vagy vezető ember, kinek jövedelme meghaladja a havi 25 ezer lejt. Mégis a képvásárló osztályt jelentő harminc százalék sem ezek sorából kerül ki. Párezres fizetésű kishivatalnokok sóvárgását árulja el a számukra éjjeli mulatókban el nem érhető *szeép* felé.

DENGL JANOS Dr.: MAGYAR NYELVHELYESSEG ES MAGYAR STILUS.
(Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1937.)

Az utóbbi időben egyre jobban lábrakapott a magyar nyelv használatában számos nyelvi helytelenség, magyartalanság és idegen szó. Ezért megnőtt az általános érdeklődés a nyelvhelyesség és stilus kérdései iránt annyira, hogy pár évvel ezelőtt a Magyar Tudományos Akadé-

mia nyelvművelő bizottsága mozgalmat indított a további nyelvromlás és nyelvrontás megakadályozására. Ehhez a mozgalomhoz egyre szélesebb körök csatlakoztak; így elsősorban egyes tudományos csoportok és szakfolyóiratok, majd néhány társadalmi egyesület és gazdasági érdekeltség is. A kérdés iránt a művelt nagyközönség körében is egyre nagyobb az érdeklődés. Ezt a mozgalmat szolgálja ez a széles alapokra épített nagyterjedelmű munka is.

A nyelvhelyesség főbb kérdéseivel már többen foglalkoztak külön munkákban. Annak megalapítása sem új dolog, hogy a nyelvhelyesség kérdése valójában és végső elemzésében stilisztikai kérdés. Egyes nyelvhelyességi tételeknek a stilisztikában való tárgyalása sem újság. De az egész kérdésnek a stilisztika rendszerében való minden irányú megvizsgálására még nem történt kísérlet.

Dengl János dr. könyve erre az összefoglaló feladatra vállalkozik.

Az általános rész csak olyan kérdéseket ölel fel, amelyeknek rövid ismertetése a gyakorlati nyelvművelés érdekében szükséges. Általában a nyelvi anyagból is, az irodalmi utalásokból is csak azt adja, ami rendszere megvilágítására elkerülhetetlen. Az anyag felosztásában a gyakorlati célszerűség elve irányítja. Ez az oka annak, hogy pl. a ragozás kérdéseit a szótan keretében tárgyalja, noha valójában a mondattanba való. A példával való szemléltetés során gyakrabban előforduló eseteket általában több példával, a ritkábban előfordulókat kevesebb példával szemlélteti. A részletkérdések fontosságára tehát a példák számarányával is felhívja a figyelmet.

A német nyelvre való gyakori utalás főoka az, hogy ránk ez a nyelv volt a legnagyobb hatással s művelt közönségünk az idegen nyelvek sorából ezt a nyelvet ismerte legjobban.

A kérdéssel behatóbban foglalkozni kívánó íróknak és olvasóknak, a szaktudományok művelőinek érdekeit szolgálja azokkal a bőséges utalásokkal, kiegészítő magyarázatokkal és szakirodalmi szemelvényekkel, amelyek a jegyzetekben találhatóak. A könyvet nagyterjedelmű betűrendes tárgymutató teszi teljessé. (—)

AZ IRÁSTUDÓK KÖTELESSEGE: „Néhány évvel ezelőtt könyvben lepleztem le azt, amit 'az írástudók árulásának' nevezek. Közülük számosan ismerték teljesen félre a szellemiség igazi értékeit és alacsony érdekek szolgálatába állottak, vagyis politizálnak a szó legközönségesebb, legantiintellektuálisabb értelmében. Azóta, valahányszor állást foglaltam valamely emberi konfliktusban, író társaim közül éppen azok, kiknek árulását lepleztem, dörzsölték orrom alá, hogy magam is áruló vagyok, mert mindaz után, amit erről a kérdésről írtam, én is politizálni kezdek. Durva kétértelműséget használnak ki az engem ilymódon támadók. Ez a kétértelműség abban áll, hogy szándékosan összekeverik a politikát, vagyis az alacsony önző érdekek kiszolgálását, az erkölccsel, a legmagasabb erkölcsi értékek védelmezésével, az igazságért és az emberi jogokért való küzdelemmel. Nos, azt mondom, hogy a szellem embere nem tagadja meg igazi küldetését, ha elhagyja az elefántcsonttornyot, hogy az igazság jogainak védelmére keljen a barbársággal szemben; s hogy ennek semmi köze ahhoz a valóban elég nyomorúságos munkához, amit a közfeifogas 'politizálásnak' nevez. Spinoza nem tagadta meg nagy szellemi feladatát, amikor elhagyta celláját, ahol az Ethica gondolkozott, hogy a de Witt testvérek gyilkosainak ajtajára ezeket a szavakat írja: 'ultimi barbarorum', s a mi Zolánk sem árulta el írói küldetését, amikor a Dreyfus-ügy idején a többi ragadozónak az arcába vágta a 'j'accuse'-t. (Julien Benda, a párizsi írókongresszuson.)